

nem kell megszakadni a semmittevésben
 hogy valami szabadidőd legyen
 amit úgylis elfuserálnál tüntetőn
 ha nem karrier lépcsőfokain
 akkor önsajnálát állóvizeiben
 vidd ki a szemetet
 etesd meg a madarakat
 ird le ami eszedbe jut mielőtt elfelejtenéd
 és felejtss el mielőtt aláírkantanád nevedet

Ferdinandy György

UNCLE SAM

Van úgy, hogy az ember annyit hall valami távoli rokon viselt dolgairól, hogy egyszer csak emlékezni kezd rá, sőt idővel ő maga is hozzátold ezt-azt az emlékeihez. Valahogy így vagyok én is Samu bácsival. Ma, fél évszázaddal a boldog békeidők és öt évvel az ántivilág reneszánsza után, ha agyonvernének se tudnám megmondani, hogy nagy mondásaiból, nevezetes cselekedeteiből mennyi a kitaláció és mennyi az igaz. Mindezt előrebocsátva adom közre ezeket a jegyzeteket.

Samu bácsi a századforduló előtt született Pécelen. Múlt századbeli ember volt tehát, és a jelek szerint mindvégig az is maradt. Ha rajta állt volna – élcelődött anyám – , nem is tartották volna meg a huszadik századot.

A család – mint akkor mondták – hétszilvafás volt, de a péceli ág ebből is elveszített már legalább hatot. „Rád hagyom a seggem trombitának!” – mondogatta atyja a kis Samunak.

A bácsi pedig – mi mást tehetett! – megfújta a trombitát. Szónok lett és tanár. A helyzethez illően én is az egyetemen találkoztam vele. De hogyan!

– Igen?! – kérdezte a felvételi bizottság elnöke, alighogy kimondtam a nevem.

– Semmi rang, cím vagy előnév? – tette hozzá egy begyes barisnya baljóslatúan.

Villamoskalauz voltam, magánúton készültem erre a felvételire. Még csak annyi időm sem maradt, hogy átöltözzem: piros parolis egyenruhában feszengtem a székeimen. Nem értettem, hogy ezeknek itt miért nem elég jó a nevem.

– Tudja az elvtárs – folytatta az elnök –, hogy ki volt a Bot Apja?

Samu bácsi, természetesen. Egyszer, még belügyminiszter korában – mert az is volt – ő vezette be a huszonöt botütést. Deresre húzatta, ha valakit ne adj isten rajtakaptak, hogy az uradalom erdejében gallyazott.

A büntetést ugyan még a huszas évek elején iktatta törvénybe a Ház, de azért már a maga idejében is egy kicsit ódonnak hatott. Élete vége felé elmagyarázta nekem az öreg, hogy atyját – merthogy ő volt a törvény értelmi szerzője – emberbaráti szempontok vezették. A deres hatálytalanította a priuszt. Attól, hogy valakit hébe-hóba

megbotoznak – magyarázta –, később még altiszt, helyettes (vice) házmester vagy akár templomszolga is lehet.

Régi, szép idők. A bizottság ezek után szaktárgyaimból nem is kérdezett. Így ért véget első (és utolsó) látogatásom az Eötvös Loránd Tudományegyetemen.

Furcsa história volt ez a huszonöt botütés. Furcsa, de nem az utolsó dobása Samu bácsinak, aki, alig jutottunk túl a század derekán, ismét jelentkezett. Akkor már egy amerikai adó, a Radio Liberty műsoraiban.

Itt állítólag elpanaszolta, hogy birtokait felosztották, és hogy a kúriából még az esz-cájgot is elrekvirálta valamelyik megszálló hadsereg. Földönfutó volt, mint a csésza, amikor megkönyörültek rajta az amerikaiak. Mintha egy ízben mondta is volna anyám, hogy „a Samu megfenyegette a komcsikat”.

Nem sokkal később őt is beidéztek. Nem emlékszem, hogy akkor éppen a Ruggyantagvár vagy a Fésűsfonó mellékhelyiségeiben takarított. Tőle is a nevét kérdezték, de anyára a budiban ráragadt az osztályöntudat:

– Látom – jelentette ki –, hogy az elvtársak is hallgatják a tiltott adásokat!

Kiadták a munkakönyvét, hónapokon át lencsén, sárgaborsón éltünk egy romos garázsban, ahol – mint a Költő mondja – bebádogoztak minden ablakot. Később felvette őt is a Beszkárt, a kalauzok között zsebmetszők voltak, papok, feketézők, egy szóval még mi kettőnkénél is különb alakok.

Egy évtizeden át ez volt az amerikai Samu bácsi és a magyarországi rokonság között az egyetlen kézzelfogható kapcsolat. Másoktól néha hallhatta azokban az időkben az ember, hogy ez vagy az ettől vagy attól a külföldi rokontól használt ruhát vagy babkávét kapott. Ő azonban, Samu bácsi, vitam et sanguinem, csak trombitált. Nem adott zabot.

*

Amikor a történelem egy adott, majd visszavett pillanatában Kelet és Nyugat között megnyílt a határ, én is kikerültem a nagyvilágba. Samu bácsi azonban akkor már nem a Radio Liberty stúdiójában fenyegette a komcsikat. Hírneves tudós lett belőle és amerikai egyetemi tanár.

Akárcsak a vasfüggöny másik oldalán, társaim itt is felkapták a fejüket, amikor meghallották a nevem. Igaz, hogy itt inkább irigykedve, mint baljóslatúan. Nem olyan ember, mint a többi, akinek amerikai bácsikája van!

Menekülttáborban éltem, valahol a Rajna mentén, amikor – útban München felé – Samu bácsi meglátogatott. „Végy ki nekem – írta – egy olcsó szobát, és várjál a pályaudvaron!”

Emlékszem, hamvazószerda volt, álltam a peronon, a kereszt jelével a homlokomon. A bácsi azt írta: meg fogjuk ismerni egymást, hiszen végül is rokonok vagyunk. Így is történt. Az első osztályú szakasz ablakában bajuszos úr hadonászott. Amikor észrevett, akkorát ordított, hogy ijedtében megállt a vonat.

– Gyere fel, öcsém! – harsogta. – Ragadd meg a kofferomat!

Nagy, derék ember volt, ormányos, agyaras. Apró, hegyes koponyáján zergetollas tiroli kalap. Lekeveredtünk a pályaudvar elé. A málháiban lexikonokat szállított a bácsi. – Minek ide taxi! – kiabálta. – Itt még nem találták fel a villamost?!

A szobát a táborparancsnok felesége szerezte. Az árakra csak legyintett ez az aszszony: – Egy amerikainak – jelentette ki – olcsó itt minden szálloda.

Ezért a könnyelműségért most minden felelősség az én nyakamba szakadt. – Ez

neked – mérgeződött a bácsi – egy olcsó szoba?! Se baj – vert hátba, amikor lejött a hallba. – A táborban hánykor van a vacsora?

Két legyet ütött egy csapásra. A tábor vezetői, a tolmácsok és a nevelők egymással versengve udvarolták körül a gazdag amerikai, aki öccse kedvéért még egy lágerbe is ellátogat. Samu bácsi pedig ingyen vacsorázott. Mint mondta, visszaszerezte, amit kilopott a zsebéből a szálloda.

Másnap délelőtt még meglekintette a várost. – Őseim – mondotta – innen erednek. Szépatyámat itt, a militárschulében taníttatta Napóleon... A péceli ház – felelte kérdésre – csak egy kis gikszer, és különben is, jóval későbbi dolog. – Az úr a pokolban is úr! Mi, gyerekek – mesélte – számarkordén közlekedtünk Pécelen. Csak azt nem értem, hogy mit keres itt ez a sok proli!

De ezt már a lágerre értette. Az ő idejében az úrigyerekek csinálták a forradalmat.

Csomagolás közben még megkérdezte, hogy nincs-e szükségem ruhára. A nadrágja ugyanis még a repülőben leszakadt. Elmondtam, hogy minden hónap végén küldök haza ruháscsomagot. Nyilván félreértett: – Ha te is továbbküldöd – felelte –, akkor nem adom.

Ma is látom: áll a málhái között, fújva, mint az Ardennek agyarasa, Vilmos. Dohog, hahotázik. Hol Scott hőisére, hol gyerekkorom másik kedvencére: Hörpentő sógorra hasonlít.

Délután pedig továbbvitte őt, lexikonostul és zergekalapban, a müncheni vonat. Biztosra vettem, hogy többé nem látjuk egymást. Samu bácsi megtette a magáét. Teltrombitálhatta a világot, hogy meglátogatott.

*

A dolgok azonban ritkán történnek úgy, ahogy az ember elképzei. Megnősültem, le-doktoráltam, született egy lányom és egy fiam. Ha jól emlékszem, két álláshirdetés között írtam Samunak. Bácsikám pedig nyilván szólt az érdekemben, mert egyszer csak meghívott a már említett amerikai egyetem.

Szerződést kaptam, és hajójegyet. A bácsi csak egy dologhoz ragaszkodott: hogy ne valljam be a feleségemet. Nyilván kitalált valami szomorú történetet, és ebben csak engem említett. Tudattam vele, hogy ilyesmiről szó se lehet, de közben kifutottunk az időből, és nem tudtuk már tisztázni a részleteket.

Máskor is tapasztaltam, hogy idegenben milyen szolgalelkűek ezek az egyébként harsány magyar urak. Lapulnak a fűben, kezüket dörzsölgetve gaszulálnak, és úgy csattogtatják a bokájukat, mint a komornyikok. Lesz, ami lesz – gondoltam most, és négy darab harmadosztályúra cseréltem első osztályú hajójegyemet.

Megérkeztünk az Újvilágba. A kikötőben senki se várt, nekiláthattunk, hogy feltérképezzük a terepet. Az már első nap kiderült, hogy nyomorult kis trópusi gyarmat a Samu bácsi elbeszéléseiből ismert paradicsomi sziget. A hírneves amerikai egyetem körülbelül akkora volt, mint odaát egy külvárosi tanonciskola. Ráadásul minden ablakán rács, és minden ajtón félmázsás lakat.

Bátyánk nem volt otthon: mint megtudtuk, az induló tanévben valamelyik szomszédos banánköztársaságban tanított. Lakását egy osztrák filozófusnak adta ki, de ezen már csak feleségem csodálkozott.

Furcsa érzés, amikor így magára marad az ember egy korallzátonyon. De hát mi másra volna jó a fiatalság! Nekiláttunk, hogy két vállra fektessük a Vadnyugatot.

Hamarosan lakásunk lett, a gyerekek óvodába jártak, feleségem is egy nyelvisko-

lában tanított. Munkahelyemen diákok és személyzet áhítatosan bámulták az új tanárt, akit Uncle Sam Párizsból hozott.

Barátkozni nem barátkozott velünk senki. Igaz, azt se lehet mondani, hogy a bennszülöttek ne lettek volna barátságosak. Időbe került, mire megértettem: az egyetem sztrájkolt, ezért volt lelakatolva az épület. Én pedig az újonnan importált sztrájktrőrök egyike vagyok.

– Sose búsuljon! – vigasztalt igazgatóm. – Uncle Sam is így jutott ide hozzánk. Valahányszor kitesszük a szűrét a lázadóknak, bejut egy-két megbízható idegen.

Óráimon ógörög nyelvtant tanult félszáz – mint mondtuk – funkcionálisan analfabéta szerecsen. Ez azt jelentette, hogy írni és olvasni tudtak ugyan, csak éppen nem értették a szöveget.

A második év elején pedig Samu bácsi is beállított.

– Nos, öcsém! – mennydörgött az ő. – Látom, megcsináltad az életedet!

Az egyetemen élt, egy úgynevezett tanári lakásban. Nem messze tőlünk: vasárnap még az írógépét is hallani lehetett. Délben diszbe vágta magát, és becsöngetett. Mert nálunk kosztolt, természetesen.

Hazudnék, ha azt mondanám, hogy ezek a közös ebédek nem voltak érdekesek. Bátyánk elmondta, hogyan civilizálta a Szigetet. – Nem volt egyszerű – magyarázta – bevezetni az ógörög mitológiát a helyi költők zavaros hözöngése helyett.

Karácsonykor megérkezett a felesége is, és attól fogva otthon ebédelt az Öreg. Később még meghívta moziba a két gyereket. – Hálából – ironizált feleségem. De végül is otthon felejtette a pénzét, és a kasszánál kisleány fizetett.

Asszonyom nem volt kicsinyes. De ezúttal kijelentette, hogy többé látni se akarja. A második év végén, úgy, ahogy jöttünk, egyetlen szó nélkül elhagytuk a Szigetet.

*

Ez tavasszal történt. Ősszel pedig már egyedül kerültem vissza az Újvilágba. Idegenben – mint a nóta mondja – szomorú a sirás. Ezekben az időkben közelebb kerültem Samu bácsihoz.

Még az óráira is bejártam. Ott ért a következő meglepetés. Hörpentő sógor kintűnőn tanított. A görög istenek életre keltek körülötte, a mulatt lánykák felvisítottak, valahányszor rájuk dörgött – így is hívták őt titokban: Zeusz.

Egy szó, mint száz: nagy komédiás volt az öreg. Sarlatán, de mégsem egészen. Mert ő kedvelte ezeket a rémült gyerekeket. Elkápráztatta őket, ők pedig hálásak voltak érte. Neki köszönhették, ha képzeletük mozivásznán történeté állt össze egy-egy ógörög szöveg.

Tény, hogy a lányokat még a fiúknál is jobban szerette. Ami engem illet, ha egy mód volt rá, elkerültem a tanítványaimat. Ő azonban nem zavartatta magát. Amint ingere támadt, hazavonszolta valamelyiket.

Mázsás léptekkel döngött végig ilyenkor a tanodát a tanári lakásoktól elválasztó pálmasonor. Zsákmánya tipegve követte, büszkén és rémülten, ógörög auktoraival a karjában.

Egy ízben átordított nekem:

– Gyurikám! – harsogta. – Hozd a szerszámaidat!

Nem találta a kapukulcsot, és a zár nem engedett. A feje biborvörös volt már az izgalomtól. Megragadta a kalapácsot, és egyetlen ütéssel pozdorjává zúzta a furnérlemezt. – Gyerünk, Tercsi! – szólta rá a soros áldozatra. – Dugd be azt az édes kis kezéd!

– Ezek itt – magyarázta – csak nyalják-falják egymást, mint a fogatlan öregek. Én meg mindent bele, fiam! Huszárosan! Utána pedig slussz-pász, és sipirc! Mert én, öcsém, ilyenkor írom a legszebb fejezeteket.

– Tudod te, milyen az, legyűrni egy ilyen kis kékharisnyát? – kérdezte nemegyszer. – Kéféltél te már péceli parasztlányokat?

Engem nem győzött meg ez az érvelés. Jól tudtam, hogy a trópusi lányok illatos testcsekéjük minden bejáratát bérbe adják, csak nem – ahogy mondták – „az igazit”. Más szóval arra gyanakodtam, hogy nem is lehet olyan nagy ellensége a helyi praktikaéknak ez az egyebekben huszáros öreg.

Egyszer volt azért egy nagy szerelme is: felszarvazott egy cserkészparancsnokot. Martalékát átvitte magával az ántivilágba, és megmutogatta neki az ógörög templomokat.

Sovány, buta nőcske volt, ma sem értem, mit evett rajta az Öreg. Talán semmit: egy magyar lánnyal akarta befejezni fél évszázados pályafutását, ott, ahol elkezdte: Pécelen.

Visszatérése után napokig rajta mulatott a tanári lakások mulatt kórusa. Uncle Sam dörgő hangon kioktatta a csendesen sírdogáló cserkészparancsnokot. – Ne siránkozz itt! – kiabálta. – Menj haza, és húzd karóba a feleségedet!

Ez után a nagy szerelem után bátyám megnyugodott. Feleségét kórházba szállították, lehet, hogy megszeppent: mi lesz, ha magára marad?

Mert akármilyen hihetetlen, ez a vén Don Juan semmihez sem értett. Nem volt képes bekapcsolni a tévét vagy feltenni egy lemezt. Talán még azt se tudta, hogyan csinálják a hideg vizet. Ha nem látták el, esetlenül téblábolt a lakásban, mint egy gyerek. Egy ízben még a frizsider ajtaját is kitépte, amikor véletlenül rossz irányban, jobbról balra ragadta meg.

Ha veszélyben érezte magát, nem volt tekintettel senkire. Feleségéért már kijöttek a mentők, de ő még – biztos, ami biztos – megfőzette magának a vasárnapi húslevest.

Meg volt győződve róla, hogy minden betegség merénylet: ellene irányul. Egyszer bevallotta nekem, hogy ő maga még sosem volt beteg.

*

Esténként átmentem hozzá, kitöltöttem két pohár rumot. Kevés jéggel és sok citrommal szerette az italt, ebben is európai maradt. Koccintottunk, azután Uncle Sam mesélt. A péceli kúriáról, nagyapámról, aki ünnepnapokon feketébe öltözött, mint a parasztok, és minden este latin auktorokat olvasott.

Fiatalkorában Kerényi professzor tanítványa volt, Szerb Antal és Radnóti társa. „A válogatott zsidó legények!” – Kerényiné így jelentette be őket, amikor megálltak a kertkapuban.

Eleinte biztattam, hogy írja meg ezeket az éveket. Azután rájöttem, hogy hiába szerepelt bennük Tisza Pista és József Attila, az Öreg emlékei olyanok voltak, mint ő maga: hasznavehetetlenek. Szerb Tóniról például azt állította, hogy egy vita során Thomas Mann ellenében Hitlernek adott igazat. Teljesen mindegy, hogy így történt-e. Az eset nem volt hiteles.

Máskor arról rögtönzött kiselőadást, hogy a világtörténelemben csak Sámuel nevű ember alkotott igazán nagyot. Beckett, Aبا, Bellow... Lucskosra izzadta magát, mire összeszedett fél tucat Samut. Rám nézett: – Tessedik! – tette hozzá diadalmasan.

Azután váratlanul kijelentette, hogy Picsmicsián Matildnak, a Nádor utcai kávéház tulajdonosának hét országra szóló csöcse van. – Egész életemben – hördült fel – utál-

tam a libákat! Értsd: a budai polgárlányokat. Prúdek voltak és műveletlenek! Szerencsére a bölcsészkaron tanultak zsidó lányok is. Meg egy örmény. Róla jutott eszembe, hogy a Matildnak, mondom, milyen gyönyörű gunsztja van.

Emlékszem, gyakran Arany szemére vetette, hogy – mint mondta – elfuserálta a *Toldi szerelmét*. – Egy ilyen herélt hős! – kiabálta. – Úgy félt a nőktől, mint szegény Arany!

Élvezet volt hallgatni őt. Mert ráadásul szépen beszélt: nem hadart, nem kevert a mondókájába angol kötőszavakat.

Munkáimat átvittem ilyenkor este hozzá, és ő mindent lelkiismeretesen végigolvasott. A véleményével ugyan nem sokra mentem, minden új dolgozatomra azt mondta, hogy ez eddig a legjobb, és minden esetben megkérdezte, hogy a történeteim miért olyan szomorúak. Előfordult, hogy vigasztalni kezdett. Meg volt győződve róla, hogy az életemet irom.

Máig is bánt, hogy nem tudtam viszonzni ezeket a bókokat. Mert szabad perceiben ő is írt: egy húszkötetes családtörténeten dolgozott.

Képzletében a hét szilvafából nagybirtok lett, belőle pedig Robinson, Tarzan és James Bond egy kalap alatt. Egyik hőse, az agg archeológus például egy milánói kongresszusra megy. Róma külvárosaiban azonban megtámadják a Fiat autógyár munkásai. Kirángatják kocsijából, mire a professzor pisztolyt ragad, és lelövi a munkásokat. Ilyen előzmények után kerül felolvasásra a négyszáz oldalas kongresszusi szöveg.

Egy másik történetében cápa üldöz egy dékánt, valahol a meleg tengereken. Először csak a vízben, később már kint, a tengerparti fővenyen. Ám a bestia emberére talál: a bős hivatalnok a hátára ugrik, és negyven késszúrással megöli a szörnyeteget.

Sok dilettantizmus melegágya egy ilyen apró trópusi sziget! Uncle Sam azonban nem volt dilettáns, nem egészen. Történésznek indult, és egy szobatudósnak nem kell ismernie az életet. Nem csak rajta múltott, hogy ahová vetette a sors, nem volt se könyv, se levéltár. Jobb híján regényeket írt hát. És párbeszédekbe gyömöszölte az elméleteket.

Nilván sejtette ő is, hogy nem igazán jó, amit csinál. De ahhoz, hogy ezt bevallja magának, nem volt benne alázat. Jól érezte magát a szemétdombon, ahol minden reggel az ő utasítására kelt fel a nap.

Végül is szomorú történet ez. Egy csőd anatómiája.

Társalogtunk hát. Társalogni tudott és szeretett az Öreg. A tanári lakások mögött ilyenkor már kórusban jajgattak a békák. Egyre gyakrabban eszembe jutott, hogy nemcsak Samu bácsi, én is itt fogom befejezni az életemet.

*

Nem emlékszem már, ki mondta, hogy az erkölcsi hitelesség nem a hitvallásokból derül ki, hanem abból, ahogy a szavakat egymáshoz illeszti az ember. Ahogy elmond egy történetet. Renegáttá akkor válik valaki, amikor – talán még az anyanyelvén, de már nem az övéinek gyűjti a tapasztalatokat.

A múlttal Samu bácsi gyökeresen szakított. Jelent pedig nem talált magának. Légüres térben élt, azt gondolta, hogy mondhat akármit, nem felelős érte senkinek. Ez volt az igazi baja, a magány. Az, hogy mindvégig idegen maradt az emberek között.

Igaz, szülei, nemzedéktársai már rég nem éltek. De volt két testvére: Gyula meg András. Ő pedig egy-egy gúnyos fintorral elintézte ezeket az embereket. Gyuláról azt mondta, hogy sosem nőtt se bajusza, se szakálla, és nemrég halt meg, valami vidéki menhelyen. Andrásról, hogy egy bomba pontosan a feje búbjára esett.

Pedig András fia itt, az Újvilágban élt. Bátyám éktelen haragra gerjedt, amikor megemlítettem neki ezt a részletet: – Börtöntöltelékek! – kiabálta. – Primitív, műveletlen emberek!

A fiú velem egy időben hagyta el az Óhazát. Valamivel fiatalabban: kamasz volt még, majdhogynem gyerek. Az osztrák táborokból azután ő is írt Samunak egy levelet.

– Tele helyesírási hibákkal! – dörögte a bácsi. – Mélyen tisztelt nagybátyámnak szólitott a szemtelen!

– Mi lett vele? – kérdeztem. Mi tagadás, elszorult a szívem.

– Pár éve – higgadt le Uncle Sam – kaptam még tőle levelet. Azaz hogy nem is tőle: az anyja írt. Őt akkor már börtönbe zárták, engem pedig arra kért az a nő, hogy küldjek neki valamit. Valamit?! A télikapátomat!

– Mire te?

– Én aztán – csattant fel Samu bácsi – megmondtam nekik a véleményemet! Járt volna iskolába! Megtanulta volna, hogy az embereknek nincsen télikapátjuk a trópuson. Ha nem vigyázol – tette hozzá –, a gatyádat is lekunyerálja rólad az ilyen.

– Mások is próbálták?

– Mások? – nézett rám. Másokra nem emlékezett.

Az unokaöcséből egyébként a magyar kolónia köztisztelőben álló tagja lett. Tizennégy fia van, műbútorasztalos. Minden évben örökbe fogad és kitaníttat egy-egy börtönviselt árva gyermeket.

Hát igen, akárhogy is vesszük, Uncle Sam renegát volt a javából. Költői igazságszolgáltatás, hogy csak itt, ezektől a szegény, szomorú szerencsésektől kapott egy kis szeretetet.

Ezeket viszont annál tökéletesebben zsebre tette. Mások végezték el helyette a rab-szolgamunkát, a neves tudós heti kilenc órát dolgozott harminckilenc helyett, és egymás után kapta a szabad éveket. Ingyenlakásban lakott negyven évig, amikor pedig nyugalomba vonult, tanulmánykötetet adtak ki a tiszteletére, és a nevéhez biggyesztettek mindenféle latin címeteket.

Szegény öregúr! A végén maga is elhitte ezt a sok dicséretet. Azokban az időkben szabadult fel az ország, ő pedig hazalátogatott, hogy otthon is ünnepeljék egy kicsit. Egy nyáron át várta az ifjú nemzedék hódolatát. Végül azonban meg kellett értenie, hogy tisztelői, tanítványai – nincsenek.

Még visszajött, de itt se volt maradása. Egy este kibuggyant belőle, hogy elrontotta az életét. Hogy mindig is utálta ezt a helyet.

Hirtelen nagyon megöregedett. A nőkről már régebben lemondott, most bejelentette, hogy nem megy ki többé a lakásból. Nem akart már élni, ez volt az igazság. Legalábbis nem itt, a Szigeten.

Oxfordban érte el a vég. Megműtötték, de bivalyerős volt, túlélte. „A jövő héten – mondták az orvosok – akár haza is mehet!” Akkor döntötte el, hogy meghal. Nehogy erőszakkal visszahozzák. Többé nem evett.

Hamvait Pécelre szállították. Október óta egyedül töltöm az estéimet.

A szomszédban él egy koromfekete kisfiú. Már a vég árnyékában egyszer eszébe jutott, hogy megtanítsa magyarul a gyereket. Elmondta neki Etelközt és Lebédiát, Bontodot és Lehelt.

Talán egy héttel a halála előtt felhívtuk őt Angliában: – Mikor folytatjuk? – kérdezte a kis szomszéd gyerek. Megdöbbenve láttam, hogy a szeme könnyes.

Mégsem élt hát hiába. Múlnak az évek, jövő ilyenkor hol leszünk mi már! Ő pedig ifjú szívekben él tovább, az Öreg.